

WHAT WAS FOUND IN WŁODZIMIERZ WOŁYŃSKIM IN 1920? BRONISŁAW GEMBARZEWSKI'S REPORT ON THE SEARCH FOR REGALIA.

Summary

The published source documents show the unknown details of the history of the search for the royal regalia. The main part of them is the report made by the director of the National Museum, Bronisław Gembarzewski, who sent it to the parish priest of Włodzimierz Wołyński. It includes the description and the explanation of the action carried out on the orders of the Polish government in 1920 in the local monastery. The aim of this action was to find the Polish kings' jewels taken from the Wawel treasury in 1794.

Translated by Aneta Kiper

ARCHIWA, BIBLIOTEKI
I MUZEA KOŚCIELNE 93 (2010)

KRZYSZTOF HAPTAŚ* – MIELEC

MIEJSCE URODZENIA BISKUPA PRZEMYSKIEGO MICHAŁA TOMASZA WINCENTEGO KORCZYŃSKIEGO (1784-1839)

Na przestrzeni kilkuset lat w regionie mieleckim przyszło na świat kilku wyś-
szych duchownych.

19 I 1452 r. zmarł w Brzozowie biskup przemyski Piotr Chrzastowski¹. Pocho-
dził on z rodziny będącej właścicielami Chrzastowa koło Mielca². Być może uro-
dził się w wymienionej miejscowości, jednak wobec braku odpowiednich materia-
łów źródłowych nie sposób stwierdzić prawdziwości tego faktu. W Przecławiu
przyszł na świat, około 1500 r., przyszyły arcybiskup lwowski Feliks Ligeza³.
Z kolei 31 VII 1914 r. w Radomyślu Wielkim urodził się Ignacy Jeż (zm. 16 X
2007 r. w Rzymie), od 1972 r. biskup koszalińsko-kołobrzeski, pod koniec życia
obdarzony przez papieża Benedykta XVI godnością kardynała⁴, a 15 X 1941 r.
przyszł na świat w Wampierzowie koło Mielca Wojciech Ziemia, pierwszy w hi-
storii biskup elcki, następnie arcybiskup metropolita białostocki, a od 2006 r. arcy-
biskup metropolita warmiński⁵.

Ponadto warto nadmienić, że 2 VIII 1715 r. w Borowej koło Mielca prawdo-

* Krzysztof Haptaś – mgr historii oraz mgr bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicz-
nej. Pracownik merytoryczny Muzeum Regionalnego w Mielcu.

¹ J. Kwolek, Chrzastowski Piotr, w: *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. 3, Kraków
1937, s. 474; U. Borkowska, Chrzastowski Piotr, w: *Encyklopedia Katolicka* (dalej: EK), t. 3, Lublin
1995, kol. 346.

² Problem zbadał i odkrył ten fakt dr P. Miodunka. Zob. P. Miodunka, *Osadnictwo i sieć para-
fialna nad dolną Wisłoką w średniowieczu (do około 1530 roku)*, Kraków 2000, msp, s. 41-45.

³ A. Penkalla, Ligeza Feliks, PSB, t. 17, Wrocław 1972, s. 315; J. Wolczyński, Ligeza Feliks,
EK, t. 10, Lublin 2004, kol. 1056.

⁴ J. Ziobroń, *Sławni radomyślanie. Życiorysy sławnych ludzi urodzonych lub związanych z Ra-
domyślem Wielkim i okolicą*, t. 2, Radomyśl Wielki 2004, s. 28, 39-40; M. Przybyszewska, *Kardynał
Ignacy Jeż. Dialog z Bogiem i Człowiekiem*, Radomyśl Wielki 2008, s. 5, 157, 158.

⁵ J. Witek, *Biogramy zasłużonych nauczycieli, absolwentów i uczniów Gimnazjum i Liceum
w Mielcu*, w: *Księga Jubileuszowa 100 rocznicy powstania Gimnazjum i Liceum w Mielcu 1905-
2005*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2005, s. 496; http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Ziemia (stan
na dzień: 16. 11. 2009 r.).

podobnie ochrzczony został późniejszy biskup krakowski Kajetan Ignacy Sołtyk⁶.

Grono to uzupełnia biskup przemyski Michał Tomasz Wincenty Korczyński, który urodził się 13 XII 1784 r. Początkowe nauki pobierał w szkołach w Tarnowie i Sanoku. W 1801 r. ukończył gimnazjum w Przemyślu. Następnym etapem nauki były studia filozoficzne na uniwersytecie we Lwowie oraz teologiczne, zakończone uzyskaniem tytułu doktora, na uniwersytecie w Wiedniu. Święcenia kapłańskie przyjął w 1808 r. w stolicy monarchii. Po powrocie z Wiednia w latach 1810-1812 pełnił obowiązki katechety i nauczyciela języka greckiego w gimnazjum w Przemyślu. W 1812 r. został proboszczem kościoła w Zgórsku koło Mielca, którego kolatorem był Józef Maksymilian Ossoliński. Tutaj też opiekował się jego księgozbiorem. Obowiązki proboszcza zgórskiego sprawował do 1818 r., w którym to roku przeniósł się do Przemyśla, zostając scholastykiem. W roku 1820 mianowany został dziekanem kapituły przemyskiej. W latach 1817-1834 pełnił urząd prokuratora, zarządzając majątkami kapituły, a w latach dwóch wakansów biskupstwa przemyskiego (1824-1826 i 1832-1834), również, z wyboru kapituły, majątkami biskupstwa. W 1833 r. rozpoczął wydawanie czasopisma „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy”, będącemu pierwszym naukowym pismem teologicznym. Redagował je do końca swoich dni. Po śmierci biskupa przemyskiego Jana Antoniego Potoczkiego w 1832 r. władze austriackie zaproponowały właśnie ks. Michała Korczyńskiego na wakujące biskupstwo. Obawy kurii rzymskiej względem jego osoby, dotyczące gorliwszego wypełniania poleceń z Wiednia niż Rzymu, spowodowały, że dopiero w 1834 r. objął rząd w Przemyślu. W czasie krótkiej działalności na uwagę zasługuje założenie szkoły organistów, która w zamierzeniu miała przygotowywać również do funkcji nauczycieli szkółek wiejskich. Biskup Korczyński zmarł 8 X 1839 r. w Przemyślu. Pochowany został na miejscowym cmentarzu publicznym⁷.

W wielu prezentowanych dotychczas biogramach biskupa Michała Korczyńskiego brak jednak precyzyjnego rozpoznania miejsca jego urodzin. Kilkadziesiąt lat temu trafna interpretacja zagadnienia zaprezentował ks. Jan Kwolek⁸, ale pozostała ona niezauważona, gdyż w biogramach opublikowanych po ukazaniu się jego artykułu nadal pojawiają się zbyt ogólne informacje w tym temacie⁹.

⁶ M. Czeppe, *Sołtyk Kajetan Ignacy*, PSB, t. 40, Warszawa 2001, s. 386.

⁷ J. Kwolek, „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy”. Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego, wyd., przedmowa, posłowiem i przyp. opatrzył D.I. Białic, „Nasza Przyszłość”, 43 (1975) s. 204-210; R. Leszczyński, *Korczyński Michał Tomasz Wincenty*, PSB, t. 14, Wrocław 1968-1969, s. 52-53; R. Leszczyński, *Korczyński Michał*, EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 836-837.

⁸ Kwolek, „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy”, s. 204.

⁹ Za zwrócenie uwagi na artykuł ks. J. Kwolka, prezentujący właściwą interpretację zagadnienia, dziękuję ks. dr. Sławomirowi Zychowi.

Wypis dotyczący chrztu biskupa z materiałów źródłowych znajdujących się w Archiwum Watykańskim¹⁰ zaprezentował ostatnio K.R. Prokop¹¹:

Ego Joannes Gruszkowski¹², parochus Xiążnicensis, baptizatus die 19. Decembris anni 1784 legitimi thori infantem nomine Michaellem Thomam Vincentium, filium generosorum ac nobilium parentum Jacobi ac Franciscæ de Kopcienskie Korczyński¹³, bonorum Łączki et Wola Michałowska possessorum. Patrini fuere generosus dominus Michael Kopcienski¹⁴, haeres bonorum Podleszany etc., et generosa domina Helena Krycienska¹⁵, eius noverca.

¹⁰ Informacji w nim zawartych nie można skonfrontować z oryginałem, gdyż z tego okresu w archiwum parafialnym w Książnicach nie zachowały się metryki chrztów dla Podleszan (są tylko dla Golezowa, Książnic, Rydzowa, Wólki Rydzowskiej i Woli Mieleckiej).

¹¹ K. R. Prokop, *Wypisy źródłowe do biografii polskich biskupów i opatów z czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz niewielu narodowej doby zaborów (XVI-XIX w.)* (Cz. III), „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 84 (2005) s. 255-256.

¹² Jan Feliks Gruszkowski, syn Konstantego i Anny, ur. w 1736 r. w Borowej. Nauki pobierał w Sandomierzu i Kielcach, wyświęcony 12 VII 1761 r. (prezbiterat). Wikary w Borowej, przed 9 II 1763 r. już w Mielcu, gdzie sprawował funkcję mansjonarza i prebendarza św. Anny. W dniu 13 VII 1766 r. objął probostwo w Książnicach, na którym pozostał do śmierci, do 2 V 1794 r. W 1782 r. dowiódł swego szlacheckiego pochodzenia w sądzie ziemskim lwowskim. Archiwum Parafii św. Jana Chrzciela w Książnicach (dalej: AParK), Liber baptismorum de parochia Xiążnicensi per reverendum Ioannem Felicem Gruszkowski curatum Xiążnicensem anno Domini 1766 die introductionis 13 Julii comparatus, strona tytułowa; Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (dalej: AKM), Descriptio ecclesiarum parochialium et beneficiorum in dioecesi Cracoviensi parte civisulana... facta anno domini 1776, s. 39; AKM, Liber ordinatorum, consecrationis ecclesiarum..., syg. 10, k. 46v, 48; Liber copulatorum parafii pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Mielcu 1762-1777, opr. K. Haptaś, P. Miodunka, Mielec 2006, s. 92; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 2, Tarnów 2000, s. 255; A. Boniecki, *Herbarz Polski*, cz. 1, *Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, t. 7, Warszawa 1904, s. 146.

¹³ Autorowi nie udało się odszukać szerszych informacji o rodzicach biskupa. W notatce sporządzonej prawdopodobnie przez proboszczą książnickiego ks. Tomasza Zagólskiego, będącej, być może, uzupełnieniem do kroniki parafialnej, można jedynie przeczytać: Korczyński mieli na Tarnowcu duże stawy rybne, wychów młodnika, to jest młodego bydlę i 1000 morgów lasu... (za jej udostępnienie dziękuję Panu dr. Piotrowi Mioduncie). Czy tak było w rzeczywistości, nie sposób stwierdzić, niemniej jeszcze w 1849 r. znajdował się tam staw zarybiony karpami i linami oraz dwa inne zarośnięte olszyną. Rodzice biskupa przebywali na tym terenie przynajmniej do 18 VI 1795 r., gdyż w tym dniu ochrzcił w książnickim kościele parafialnym kolejnego syna – Tadeusza Antoniego Józefa. AParK, Ks. Bp Michał Korczyński – biskup przemyski, nlbs.; M. Toczyski, *Gospodarka folwarczna w Podleszanych w 1849 roku*, tekst przygotował do druku M. Maciaga, w: *Mielec. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 3, red. F. Kiryk, Mielec 1994, s. 536; AParK, Podleszany. Księga ochrzczonych, t. 1, 1786-1857, s. 13.

¹⁴ Michał Kopciński (Kopciński, Kopczyński), h. Sas, ur. w 1751 r., syn Jakuba i Heleny z Trojanowskich, wnuk Jana i Zuzanny z Ostrowskich, mąż Rozalii (zm. 4 VI 1840 r.). Właściciel Podleszan K. Mielca, członek Stanów galicyjskich. Ze szlachectwa legitymował się w 1782 r. w ziemstwie lwowskim. Zmarł 24 VIII 1826 r. w Podleszanych. AParK, Podleszany. Księga zmarłych, t. 1, 1786-1881, s. 23, 35; Boniecki, *Herbarz Polski*, cz. 1, t. 11, Warszawa 1907, s. 113.

¹⁵ Helena Krycienska (Krycińska), ur. w 1721 r., zmarła 12 XII 1799 r. w Podleszanych. AParK, Podleszany. Księga zmarłych, t. 1, s. 8.

Historycy¹⁶ zajmujący się osobą biskupa Michała Korczyńskiego jako miejsce jego urodzenia wymieniają Tarnowiec (Tarnawiec, Tarnowice); niektórzy z nich dodają, że znajdował się on w parafii Książnice. Wszyscy nie łączą owej miejscowości z dzisiejszymi Podleszanami, które wchłonęły wymieniany Tarnowiec (będący w rzeczywistości folwarkiem), chociaż w kilku biogramach biskupa pojawia się podpowiedź w postaci nazwy wsi, w której znajdował się kościół parafialny, do którego przynależały wspomniane miejscowości. Kolejnych dostarczają hasła dotyczące Podleszan i Tarnowca, znajdujące się w *Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego...* W pierwszym z nich zostało zanotowane, że w ich skład wchodzi m.in. wspomniany Tarnowiec¹⁷, a w drugim, że owa miejscowość to (...) *os. do Podleszan, pow. mielecki*¹⁸. Połączenie powyższych informacji już jednoznacznie wskazuje na dzisiejsze Podleszany koło Mielca jako miejsce urodzenia biskupa Michała Korczyńskiego. Dysponując prezentowanym wypisem dotyczącym chrztu duchownego, do owego wniosku można dojść szybciej. Pojawienie się w nim chociażby nazw Książnice i Podleszany zaważa miejsce poszukiwań oraz jednoznacznie i precyzyjnie wskazuje miejsce urodzenia przyszłego biskupa przemyskiego, Michała Tomasza Wincentego Korczyńskiego.

¹⁶ Podawane dotychczas informacje o dacie i miejscu urodzenia biskupa Korczyńskiego zbiera w swoim artykule K.R. Prokop. Dodać do nich można jeszcze: F. M. Sobieszczański, *Korczyński (Michał)*, w: *Encyklopedia Powszechna*, t. 15, Warszawa 1864, s. 486 (... urodził się 13 Grudnia 1784 r. w Tarnowcu, wiośce cyrkulu tarnowskiego, w Galicji).

¹⁷ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. B. Chlebowski, W. Walewski, t. 8, Warszawa 1887, s. 426.

¹⁸ *Słownik geograficzny*, red. B. Chlebowski, t. 12, Warszawa 1892, s. 207.

KS. JAROSŁAW R. MARCZEWSKI* – LUBLIN

AD DUOS ILLUSTRES APPENDIX: CÓRKI SZLACHECKIE KASPROWI NIESIECKIEMU I ADAMOWI BONIECKIEMU NIEZNANE

Naukowa i dziejowa wartość herbarzy Kaspra Niesieckiego¹ i Adama Bonieckiego² pozwala z pożytkiem czynić je wciąż na nowo punktem wyjścia dla podejmowanych badań uzupełniających z zakresu genealogii. Warto tak czynić, jako że prace obu uczonych mężów tworzą niezmiennie swoisty układ odniesienia dla wszystkich parających się tą dyscypliną *ex professo*, nie mówiąc już o hobbystach i poszukiwaczach informacji o charakterze słownikowym. Niniejszy artykuł nie pretenduje zatem do zebrania pełnej wiedzy z zakresu bogatej literatury genealogicznej i zcygnięcia odniesień do najnowszych osiągnięć naukowych. Niewykluczone więc, iż w przypadku przeprowadzonych pogłębianych badań dotyczących określonych rodów zostały już wcześniej wyjawione niektóre związki pokrewieństwa, jakie zostaną przywołane również w poniższym tekście. Metodycznym założeniem niniejszego opracowania stało się natomiast uzupełnienie obu herbarzy o wiadomości w nich niewystępujące, a dostępne – w niektórych przypadkach być może wyłącznie – w oparciu o przeprowadzoną analizę pewnego ciekawego źródła proveniencji zakonnej.

Użyteczność „Metryki” brygidek lubelskich do badań genealogicznych

Fakt słabszego rozpoznania postaci zakonnic pochodzenia szlacheckiego we wspomnianych herbarzach wynika ze zrozumiałych przyczyn. Woluminy informujące o rodach szlacheckich, wymieniające z osobna członków tychże rodów, powstały w oparciu o materiał źródłowy ściśle określonego rodzaju. Były to mia-

* Ks. Jarosław R. Marczewski – dr historii Kościoła, adiunkt w Instytucie Historii Kościoła, Wydział Teologii KUL.

¹ K. Niesiecki, *Herbarz polski*, wyd. J. N. Bobrowicz, t. 1-10, Lipsk 1839-1846 (dalej: Niesiecki).

² A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 1-16, Warszawa 1899-1913 (dalej: Boniecki).